

TEA

NAGRADA FILMSKE KRITIKE ZA NAJBOLJŠI FILM
10. FSF, ZA JASNO VIZIJO IN USTVARJALNI
POGUM. EKTRAN PA JE NA TEO POGLEDAL SKOZI
PRAVLJIČARSKO OČI.

PETRA SLATNIŠEK

oziroma lastnega odnosa do dogajanja na platnu.

Kljub temu se pri ogledu filma nekajkrat zazdi, da bi si Pevec vseeno lahko privoščil več poguma pri podajanju svoje zgodbe, na način, da bi se podal globlje v čustveni svet svojih junakov, pa čeprav bi šel morda pri tem kdaj čez, kot radi rečemo. Lahko bi tudi v glasbenem smislu pustil več prostora bosanski sevdalinki, ki se nikoli ne prebije v ospredje, temveč jo le nekajkrat zaslišimo v ozadju. Prvič se priložnost ponuja ob Dorinem prihodu v Sevdah v trenutku, ko Amir igra na odru, Izet pa popiva v drugem kotu gostilne, drugič pa ob samem koncu filma, ki se konča v Sevdahu, kjer se zbere večina junakov. A tega režiserju seveda ne gre očitati, saj gre za njegov legitimen avtorski pristop in odločitev, ki jo sam utemeljuje z bojaznijo, da bi zašel v kič in s tem, da je film *Estrellita* v prvi vrsti namenjen slovenskemu gledalcu.

S filmom *Estrellita – pesem za domov* smo torej dobili zrelo avtorsko filmsko pripoved, ki je v svoji obravnavi ljubezni dovolj kompleksna, da ne izpade kot le še ena v nizu prežvečenih ljubezenskih zgodb, temveč se uvrsti med vrhunce sodobnega slovenskega filma, kjer se, resnici na ljubo, kar tare filmov o ljubezni. Ob *Ruševinah* (2004, Janez Burger), *Kratkih stikih* (2006, Janez Lapajne), *Pod njenim oknom* (2003, Metod Pevec), *Šelestenju* (2002, Janez Lapajne) in drugih *Estrellita* dokazuje, da slovenskemu filmu ljubezen še kako pristoji.

Tea je filmska (čudežna) pravljica in (verjetna) pripovedka ob enem. Gozd si s skratki delijo desetletni Martin (Nikolaj Burger), njegov deda (Aleksander Krošl) ter starša Alenka (Manca Dorner) in Samo (Marko Mandič). Večkrat je bilo slišati, da je *Tea* pravljica. Čemu gre za pravljico? Družina živi sredi narave podobno, kot živijo liki v čudežnih pravljicah – v pradavnem gozdu, kjer v *krošnjah šumijo predniki*, kot pravi deda, ki igra pomembno stransko vlogo, izjemno sorodno pravljicnemu čudežnemu pomočniku. Pomočnik živi najgloblje v gozdu in pravljicnemu junaku pomaga odkrivati skrivnosti narave, življenja in medsebojnih odnosov. Uči, da gozd niso samo drevesa. Ko junak prejme čudežno sredstvo, ki mu pomaga odkriti resnico, pomočnik odide. Najbolj na (čudežno folklorno) pravljico spominja odnos do narave. Pravljično je predvsem biti v naravi in ji prisluhniti. Pravljično je objemati gozd, vendar le toliko, kolikor ga je moč objeti od blizu, z rokami in srcem.

Režiserka in scenaristka Hanna Slak je skupaj z mojstricama fotografije (Karina Kleszczewska) in zvoka (Hanna Preuss) filmske substance zajemala neposredno iz narave, brez večjih

dodatnih digitalnih efektov, kakršnih običajno mrgoli predvsem v hollywoodskih ekoloških filmskih pravljicah. Slednje pokažejo zgolj umetno ustvarjen prostor, ki je vizualno podoben naravnemu in ne pripoveduje o gozdni biti. Doživljanje naravnega je drugačno in posledično je perspektiva povsem druga, tudi kamere. O pravi pravljici lahko govorimo le tedaj, kadar so njeni liki z naravo povezani najintimneje, kot v *Tei*. Kadar so celi prežeti z njo in brez nje ne obstajajo in še pomembneje, kadar niti narava brez človeka v njem ne obstaja. Narava v takšnem primeru ne more biti objekt opazovanja in zato je kamera ne beleži kot panoramske pokrajine. *Tea* je daleč od pogostega novoveškega opazovanja narave z linearno perspektivo, ki jo Albrecht Dürer opiše kot *pogled skozi okno* in kakršno pogosto gledamo v filmskih naravah. Oddaljeno opazovanje narave kot pokrajine in ne kot človekovega intimnega okolja je povezano z zaznavanjem narave *tam nekje daleč*, kar nam vzbuja prijetna, melanholična in tudi prisvajalna občutja. Narava v takšnem primeru deluje samoobnavljajoče, kot nekaj samostojnega, od človeka neodvisnega, zaradi česar si jo lahko ta podredi. Da bi lažna filmska pravljica prikazala to zgolj imaginarno panoramsko naravo oziro-

šele postane domače je čarobno, čudno je le tisto, kar (po)ostane tuje. Strašni vdor tujega šele sledi. Poseg gozda je pravo uničenje domačega, na katerega deda opozarjajo šumenja v krošnjah. Grobi poseg je verjetnost, ki jo navadno vsebuje pripovedka, je dogodek, ki odčara pravljичne sanje o zgolj okoljski biti v naravnem prostoru. Naravni človek se je primoran spopasti z zunanjim pogledom na naravo, ki pogojuje kapitalistično prisvajanje. Tea potoži mami: »Kamorkoli greva, je vojna.« »To niso najine vojne,« odgovori mati. Tea ima prav. Groba (pre)oblikovanja narave so vojna za vsakogar, ki zna prisluhni krošnjam. Tea zato ni zgolj pravljica, je tudi časovno določena in verjetna pripovedka. Pripoved o prijateljstvu med navadnimi ljudmi in čudežno naravo, ki je kot možnost dano vsakomur.

Po dolgih letih smo dobili slovenski film, ki je namenjen gledalcem vseh starosti. Tea je kvaliteten film za otroke, ki lahko polno zaživi samo na velikem platnu. Zato si lahko želimo, da bi ga opazili tudi kulturni koordinatorji na šolah, predvsem tisti na osnovnih, ki imajo običajno malo ali skoraj nič izbire med vso filmsko ponudbo. K obisku bližnjega kina namreč kliče pripoved, ki s čarobnostjo spleta prijateljstva.

ma pokrajino, si jo dejansko brutalno prisvoji – kakor smo nazadnje slišali od slovenskih gozdarjev o presa-ditvi in pozlatitvi drevesnih debel za snemanje *Narnije* pri Bovcu. Tea je, prav nasprotno, posneta od blizu, iz narave same. Ptiči in raznovrstna šumenja gozdov v Svetem Duhu na Ostrem vrhu, v Trnovskem gozdu, na Trdinovem vrhu, ob izviri Kamniške bistrice, v Črni jami ter na ljubljanskem grajskem hribu so kot resnični. Tea pokaže, da so v okoljskem čutenju narave, ki je nasprotno pokrajinskemu, nadnaravna in praktična umišljanja postavljena na isto raven. Obstoj škratov, preživetje v gozdu, predvsem pa skrb za druge ljudi in živali, naravnemu človeku niso vprašljivi.

Toda, kot se rado zgodi pripovedim in prav zagotovo vsem pravljicam, v filmu *Tea* vdre zunanje, ki ruši mir družine sredi gozda. Tea (Pina Bitenc), begunka iz Bosne, se prvič pojavi podobno, kot se pojavijo vilinke, kadar mislijo, da so same v gozdu. Martin jo opazuje, ona se nato ujezi. Tea in Martin sta različna in se počasi bližata eden drugemu. Tea in njena mati Veljka (Tanja Šojić) prideta v gozd k Martinovi družini ob začetku šolskih počitnic, nekaj dni pred (čarovnij v letu najbolj polno) kresno nočjo, ker nimata več doma. Tea in Martin postaneta prijatelja, ko Martin spozna, da so njeni strahovi večji in bolj iskreni od njegovih namišljenih strahov o njeni zoprniji, coprniji in nevarnosti. V trenutku, ko Tea pove, da pošasti ni, da obstajajo samo hudobni ljudje in ko zatem v močvirju reši hrošča, je Martin ne vidi več kot nevarne čarovnice. Film odlikuje izjemna gradnja prijateljstva, zblíževanje nasprotij s toplino in posluhom ne zgolj za drevesa in škrate, temveč tudi za ljudi. Vse kar že je ali

